

۱۰ فرهنگ ادبیات وهنر

یادداشت

شهریار، شاعری

فراتر از تنگنای نظریه‌ها

🔗 شعر شهریار در زمانه‌ای پدید آمد، شکل یافت و اوج گرفت که در مباحث نظری، زمانه رواج گونه‌های نوپدید شعر بود و به نظر می‌رسید که مجال چندی برای غزل و قطعه و مثنوی نمانده باشد اما شهریار نیز مانند همه شاعران بزرگ با آثار اثرگذارش کاری کرد فرا تر از گنجایش، حدسیات و پیشگویی‌های نظری.

غزل‌های شهریار با آن که به‌وضوح دل‌بستگی او را به شیوه تغزل شاعران سبک عراقی نشان می‌دهد اما هرگز روی در بازگشت ندارد و غافل از تحولات زبان و زمان خود نیست، ارادت و شیفتگی شدید شاعر نسبت به اندیشه شعر حافظ از یک‌سو و گرایش به مفردات، ترکیبات و کنایات زبان گفتاری از دیگر سو، آمیزه‌ای از اصالت و صمیمت در شعر او پدید آورده است.

یکی دیگر از نادره‌کاری‌های شهریار این است که دوران شاعری او مصادف است با اوجگیری تحولات تاریخی و اجتماعی و به تبع آن، سایه افکنی سیاست بر شعر. شهریار در آن فضای سیاست‌زده، بیش هر چیز از عشق می‌سراید گرچه از مسائل اجتماع و دنیای سیاست غافل نیست و در میان اشعارش گاه اشاراتی به سوانح ایام دارد اما روایت هیچ حادثه‌ای در شعر او از حادثه عشق بیشتر و بزرگ‌تر نیست.

روایت عشق در شعر شهریار از جنس بازی‌های مضمونی و لفاظی‌های سرگرم‌کننده و هنرنمایی‌هایی بلاغی نیست گرچه شعر او از شیوایی زبان و زیبایی‌های فنون بلاغی بهره وافر دارد ولی همه این قابلیت‌ها و هنروری‌های شاعرانه در سایه عاطفه قوی و انعکاس صادقانه زندگی شاعر با همه شادی‌ها، غم‌ها، راحت‌ها و رنج‌های آن در شعر اوست. در روزگاری که به‌رغم دایعه‌های نظری درباره رهایی شعر از ذهنیت و کلی‌گویی و گرایش شعر به عینیت، فردیت و تجربه‌های مصداقی، فضای غالب شعر به‌ویژه گونه‌های نوپدید در سیطره فضای اساطیری و ذهنیات پیچیده است و چندان نشانی از زندگی، انسان و غم‌ها و شادی‌های عینی، مانوس و ملموس در شعر دیده نمی‌شود.

شهریار شاعری پرکار است؛ البته در میان آن همه سروده‌ها، آثار معمولی، متوسط و نازل‌تر از متوسط نیز کم ندارد اما تجربه هزار سال شعر فارسی به ما آموخته‌که شاعران بزرگ به‌خاطر اشعار اثرگذار و جریان‌سازی که دارند در حافظه تاریخ باقی مانده‌اند و اهالی سرزمین شعر، بزرگان خویش را با همه فراز و فرودی که در آثارشان می‌بینند، برگزیده‌اند و شعرشان را به‌خاطر سپرده و زمزمه روزان و شبان خود ساخته‌اند.

سروده‌های ترکی شهریار با آن که چندان پرشمار نیست اما به‌دلیل چند ویژگی متمایز بسیار ارزشمند است؛ نخست این که پاسخی شایسته و به‌هنگام است به طرح‌های ضدفرهنگی مستبدان آن روزگار در یکسان‌سازی زبان و منزوی‌کردن زبان اقوام ایرانی و دو این‌که شعرهای ترکی شهریار از نظر گونه‌های زبان شعر ترکی، تنوع و جامعیت دارد، چنان که به لحاظ گوناگونی قالب‌های شعری نیز چنین است.

منظومه دل‌انگیز «حیدر بابایا سلام» که گنجینه‌ای از فرهنگ، زبان، تاریخ و زندگی مردم روستاهای آذربایجان است در قلمرو گسترده کشورهای ترک زبان سراسر جهان با اقبال خاص و عام رواج تام یافته است. شاهکار شکوهمند «سهنی» که هم به لحاظ زبان و قابلیت‌های بلاغی و هم از منظر اندیشه و جهان‌نگری بی‌بدیل است، من که این توفیق را داشته‌ام که از کودکی با شعرهای فارسی و ترکی استاد شهریار انس بگیرم و بخوانم و به‌خاطر بسپارم و زمزمه‌شان کنم، می‌توانم بگویم که سیدمحمد حسین شهریار یک شاعر با آثاری در دو زبان ترکی و فارسی نیست؛ بلکه دو شاعر بزرگ است با دو زبان و دو جهان متمایز، زیبا، خواندنی و تماشایی. 🔗

ردیف آوازی در تعزیه‌خوانی بررسی می‌شود

نشست تخصصی مجازی بررسی ردیف آوازی در تعزیه‌خوانی فردا در فرهنگستان هنر برگزار می‌شود. به گزارش جام‌جم، در این نشست تخصصی، داوود فتحعلی بیگی، هنرمند و پژوهشگر نمایش‌های آیینی و سیدمحسن هاشمی، شبیه‌خوان و پژوهشگر موسیقی سخنرانی خواهندکرد. همچنین در این برنامه با اجرای نمونه‌خوانی از موسیقی تعزیه به بررسی دقیق‌تر این حوزه پرداخته می‌شود.

گفت‌وگو با غلامرضا طریقی در روز ملی شعر و ادبی فارسی

مردم هنوز عاشق شعرند

🔗 در روزی که به انگیزه سالگرد درگذشت استاد شهریار به نام‌روز ملی شعر و ادب فارسی نامگذاری شده، پای حرف‌های غلامرضا طریقی نشسته‌ایم که هم شاعر است و هم آذری. او هم در شاعری حرف برای گفتن دارد و هم درباره شهریار. از «طریقی» چند مجموعه شعر منتشر شده و برخی از سروده‌های او بیشتر از دیگر آثارش به یاد مانده‌اند. از جمله چند قطعه از آلبوم «آسمان ابری» که همایون شجریان برای سریال «می‌خواهم زنده بمانم» خوانده بود. غلامرضا طریقی در این گفت‌وگو درباره اقبال ما ایرانی‌ها به شعر حرف زده و ابعاد آن را بررسی کرده است. به اعتقاد او مردم هنوز عاشق شعرند اما نه آنگونه که در گذشته عاشق بوده‌اند. گویا عشق به شعر هم این روزها شکل دیگری پیدا کرده؛ شکلی که طریقی آن را تشریح کرده است.

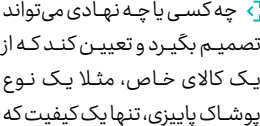
آدرمهاجر ادبیات وهنر

کم و زیاد شدن خوانندگان شعر تا جایی که یادم هست، در بیست و چند سال گذشته که جدی‌تر از همیشه با شعر همراه شده‌ام، مقطعی بوده و همیشه اتفاق افتاده است. حالا چند سالی هست که اولویت‌های مملکت و به تبع آن اولویت‌های مردم هم عوض شده، حتی خود من به عنوان کسی که همه عمر کتاب خریده‌ام، در چند سال گذشته خیلی کمتر توانسته‌ام کتاب بخرم. مسائل اقتصادی دارد روی همه چیز تأثیر می‌گذارد؛ از جمله فرهنگ، شعر، کتاب‌ها و مجموعه‌های شعری. از سوی دیگر در سال‌های گذشته، شبکه‌های اجتماعی فراگیر شده‌اند و گویا در یک مرحله گذار قرار گرفته‌ایم؛ امکانی که پیش از این اصلا برای ارائه شعر وجود نداشت، حالا به‌وجود آمده است. فضای مجازی برای شعر، حسن‌هایی دارد و نیز آفت‌هایی. حسنش این است که شاعر با مخاطب در ارتباط است و اقتش

گروهی این، گروهی آن پسندند

🔗 چه کسی یا چه نهادی می‌تواند تصمیم بگیرد و تعیین کند که از یک کالای خاص، مثلا یک نوع پوشاک پاییزی، تنها یک کیفیت که به تشخیص همان شخص یا نهاد، بهترین کیفیت است، عرضه شود و همه حتی افرادی که توانایی مالی خرید آن کالا را ندارند یا آن را

دکتر لیلادرچه شاعر و پژوهشگر

نمی‌پسندند، ناچار از خرید و مصرف آن باشند؟ درواقع هیچ شخص و هیچ نهادی نمی‌تواند چنین رویه‌ای را در پیش بگیرد و همواره تعداد سلایق افراد و اختلاف توان مالی افراد است که منجر به تولید و عرضه یک کالای مصرفی خاص در کیفیت‌ها، رنگ‌ها و مدل‌های متفاوت می‌شود.

تا اینجا بحثی نیست و به‌نظر می‌رسد چرخه عرضه و تقاضا روال عادی خود را طی می‌کند. اما مشکل از جایی شروع می‌شود که با تولید انبوه کالای بی‌کیفیت و ارزان مواجه می‌شویم و می‌بینیم متقاضیانی که در پی کالای بهتر و باکیفیت‌تر هستند، در میان خیل عظیمی از آنچه با شان، سلیقه و نیازشان مغایرت دارد، محاصره شده‌اند و این، داستان شعر است در دهه اخیر.

ما هرگز توقع نداریم یک نوجوان ۱۶ساله، شاملو بخواند، بفهمد و آن را با ذائقه‌اش متناسب بیابد. خیلی هم طبیعی است که هر مطالعه‌گری در هر سنی و در هر شرایطی، کالای فرهنگی متناسب با ذائقه و درک خود را بیابد، بخواند

یک جایزه اروپایی برای شهاب حسینی

شهاب حسینی برای بازی در فیلم «اولین برف» بهترین بازیگر مرد جوایز سالانه سینمای فنلاند (یوسی) قدیمی‌ترین جایزه فیلم اروپا شد. برندگان جوایز سالانه سینمای فنلاند (یوسی) اعلام شد و شهاب حسینی برای نقش آفرینی در فیلم «اولین برف» ساخته حامی رمضان، موفق به کسب جایزه بهترین بازیگر مرد این رویداد شد. جوایز فیلم یوسی که مهم‌ترین جوایز سالانه سینمای فنلاند است، از سال ۱۹۴۴ اعطا می‌شود.

افراد این طیف باعث می‌شود طرفداران جدی شعر را کمتر ببینیم و گمان کنیم دیگر کسی شعر را به صورت جدی پیگیری نمی‌کند.

🔗 در این شرایط جدید آیا مواجه شاعر هم با مخاطبان شعر عوض شده‌است؟

مخاطب جدی شعر، به شاعری که وارد فضای حرفه‌ای شعر شده، دیر اعتماد می‌کند. حال آن‌که مخاطب نوجوان سابقه ذهنی از شاعر ندارد، در نتیجه اولین چیز زیبایی که از یک شاعر ببیند، فریفته او می‌شود اما چند سال بعد هم رهایش می‌کند. مخاطب جدی‌تر اما به راحتی هر شاعری را نمی‌پذیرد، ولی طرفدار واقعی می‌ماند. این مخاطب قبل از غزل‌های من احتمالا غزل منزوی، بهمنی، سایه و شهریار را خوانده، به‌علاوه این‌که غزل کلاسیک فارسی یعنی حافظ و سعدی

درواقع سخن این است که در این وانفسای عرضه بیش از اندازه کالای فرهنگی بی‌کیفیت و تنزل دادن یا نازل نگه‌داشتن سطح سلیقه مصرف‌کننده آن کالاهاتوسط بنگاه‌های اقتصادی سابقا مؤسسه انتشاراتی، فضای بی‌دروپیکر مجازی هم قوز بالای قوز شده و به‌نظر می‌رسد کاری هم نمی‌شود برایش کرد. به‌هرحال گروهی این، گروهی آن پسندند و آنجا که دست‌مان از تغییر قضا کوتاه است، رضا به داده اگر ندھیم، چه کنیم؟ 🔗

و یک شعر وزین هنوز نمناک از عرق‌ریزان روح شاعر را درمی‌یابد و شاعری که مهم‌ترین سال‌های عمرش را به آموختن، نوشتن، خط زدن و دوباره نوشتن و دوباره خط زن‌های بسیار گذرانده، چگونه به اشتها رسیدن یک دخترچه یا پسرچه فاقد تحصیلات و مطالعات ادبی را صرفا به‌خاطر انتشار چند سطر دلنوشته برای غروب جمعه، روی برگ‌های پاییزی خش‌خش کردن و... در فضای مجازی تاب بیاورد؟

پیشنهاد امروز

کتابی که با ساختار دعا نوشته شده است

و نه ادبیات سنگین و سخت‌خوان کتاب‌های پژوهشی را اما هم سوز عشق حسینی در آن جاری بوده و هم با آن‌که به نگاهی علمی و پیراسته از اغراق‌ها و هیجانات نوشته شده است. ضمن این‌که سیدمهدی شجاعی با آگاهی کامل بر اثربخشی ایجاز در تأثیرگذاری هنری سعی کرده است با انتخاب کمترین کلمات، بیشترین تأثیر را بر ذهن و زبان مخاطب امروز که به کوتاه‌خوانی و گزیده‌خوانی عادت کرده است، بگذارد. شجاعی به موضوع نسبت الهی و میراث در فرهنگ شیعی توجه داشته و سعی کرده است حلقه اتصال زیست و زندگی امامان با انبیا و علت معصوم بودن آنها را بازگو کند و به مخاطب خود از طریق کلماتش، دلیل عظمت امام حسین (ع) را نشان دهد. پیشنهاد امروز ما به دوستداران ادبیات مذهبی این است که این کتاب را بخوانند و به دوستانشان نیز خواندنش را توصیه کنند.

ویژه‌ای داریم. اگرچه امروز این دعا با نام «جوشن کبیر» مشهور است. بر این دعای زیبا و پر از مضمون‌های ناب، عالمان بزرگی شرح نوشته‌اند. از جمله مشهورترین آنان علامه مجلسی و حاج‌ملاهادی سبزواری دو عالم محدث و فیلسوف جهان اسلام هستند که یکی در دوره صفویه و یکی در دوره قاجاریه می‌زیسته‌اند.

کاری که سیدمهدی شجاعی در «جوشن حسینی» کرده این است که با الهام گرفتن از این دعا، ۱۰۰۰ عبارت کوتاه شامل متن صلوات و سلام بر امام حسین (ع) را نوشته است.

نویسنده در هر بند صفاتی از امام حسین (ع) را روایت کرده و در ادامه به تأثیرات حیات و قیام سالار شهیدان بر زیست انسان‌های پس از خود اشاره کرده است. کتاب از این جنبه تفاوت عمده‌ای با اغلب کتاب‌هایی دارد که درباره امام حسین (ع) نوشته و منتشر می‌شود، این کتاب نه زبان مرثیه و شرح درد و سوز دارد

یکی از نام‌های آشنا برای دوستداران ادبیات با گرایش دینی و مذهبی، سیدمهدی شجاعی است. کتاب‌های او هم به دلیل تسلطش بر تاریخ و فرهنگ شیعی و هم به دلیل نثر پاکیزه و خوشخوان اش همیشه طرفداران فراوانی داشته و به شمارگان بالا هم رسیده است.

او به تازگی هزار سلام بر حضرت امام حسین (ع) را در قالب کتابی به نام «جوشن حسینی» گردآوری کرده و به مخاطبان ادبیات دینی ارائه کرده است. این کتاب ۷۲ صفحه‌ای را انتشارات کتاب

نیستان منتشر کرده است. اما ماجرای هزار سلام چیست؟ در روایات آمده که جبرئیل در یکی از غزوات پیامبر اعظم (ص) بر ایشان نازل شده و برای درمان مانند از آسیب‌های جنگ به ایشان دعایی به ۱۰۰ بند شامل ۱۰۰۰ اسم از اسماء الهی را تعلیم داده است. این دعا را ماخلی خوانده‌ایم و به آن به‌خصوص در شب‌های قدر انس

